

BİLİM KÜLTÜR VE EĞİTİM

Küresel Eğilimden Türkiye'ye Uzanan Yapısal Bir Dönüşüm

Çizim Masasından Kod Dünyasına

Mimarlık mezunları giderek daha fazla yazılım ve dijital teknoloji sektörlerine yöneliyor. Bunun nedeni yalnızca daha yüksek maaşlar ya da daha iyi çalışma koşulları değil. Tasarımın doğası değişiyor; mekân tasarlayan mimarlar artık dijital ürünler, kullanıcı deneyimleri ve veri odaklı sistemler tasarlıyor. Bu eğilim, hem mimarlık mesleğinin yaşadığı yapısal sorunları hem de dijital ekonominin yükselişini gözler önüne seriyor.

Rabia Çil

İstanbul Kültür Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mimarlık Ana Bilim Dalı, Mimari Tasarım Tezli Yüksek Lisans Programı

Günümüzde mimarlık eğitimi almış mezunların kayda değer bir bölümünün, temel mesleki üretim alanı olan mimarlık pratiğinden uzaklaşarak yazılım ve dijital teknoloji sektörlerine yöneldiği gözlemlenmektedir. Bu eğilim, ilk değerlendirilmede bireysel kariyer tercihlerine dayalı bir sapma olarak yorumlanabilecek olsa da derinlemesine incelendiğinde, mimarlık mesleğinin geçirmekte olduğu yapısal dönüşüm ile dijital ekonominin sunduğu yeni üretim biçimleri arasındaki ilişkiyi yansıtan çok katmanlı bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Mimarlıktan Teknolojiye: Dönüşen Tasarım Pratiği

Dijital teknolojilerdeki hızlı gelişim, tasarım disiplinleri ile yazılım alanları arasındaki sınırları giderek muğlaklaştırmaktadır. Özellikle son yıllarda mimarlık eğitiminin yalnızca fiziksel mekân üretimine değil, veri, kullanıcı deneyimi ve dijital arayüzler ekseninde biçimlenen yeni tasarım pratiklerine de zemin hazırladığı görülmektedir. Bu bağlamda, uluslararası literatürde mimarlık mezunlarının yazılım alanına geçişi çoğunlukla bir "meslek terki" olarak değil, mevcut tasarım bilgisinin farklı disiplinler içinde yeniden üretimi olarak değerlendirilmektedir. Kullanıcı deneyimi tasarımı, ürün tasarımı ve hesaplamalı tasarım gibi alanlar, mimarlık eğitiminin kazandırdığı mekânsal düşünme, çok katmanlı analiz ve problem çözme yetkinlikleriyle doğrudan örtüşmektedir (Interaction Design Foundation, 2022). Bu çerçevede söz konusu geçiş, mimarlığın disiplin sınırlarının genişlediğine ve tasarım pratiğinin fiziksel ortamdaki dijital alanlara doğru bir dönüşüm geçirdiğine işaret etmektedir.

Ekonomik Gerçeklik ve Mesleki Kırılma

Bununla birlikte, bu dönüşüm yalnızca kavramsal bir disiplinlerarası genişleme ile açıklanamaz. Ekonomik göstergeler, mimarlık mezunlarının kariyer yönelimlerini belirleyen en temel etkenlerden

Prof. Dr. Yasemin Erkan Yazıcı

İstanbul Kültür Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü

biri olarak öne çıkmaktadır. Uluslararası veriler, yazılım geliştirme sektörünün mimarlığa kıyasla çok daha hızlı büyüyen ve daha yüksek gelir düzeyleri sunan bir alan olduğunu ortaya koymaktadır (Bureau of Labor Statistics, 2024b). Buna karşılık, mimarlık mesleğinde görece düşük ücret seviyeleri ve sınırlı sektörel büyüme oranları dikkat çekmektedir (Bureau of Labor Statistics, 2024a). Bu durum, özellikle kariyerinin başlangıç aşamasındaki mezunlar için belirleyici bir etken haline gelmektedir.

Çalışma koşulları da bu süreçte göz ardı edilemeyecek bir değişken olarak öne çıkmaktadır. Mimarlık pratiğine özgü uzun çalışma saatleri, proje bazlı yoğunluk ve yaygın karşılıksız emek örüntüleri, mesleğin uzun vadeli sürdürülebilirliğini ciddi ölçüde zorlaştırmaktadır. Nitekim Birleşik Krallık'ta gerçekleştirilen araştırmalar, mimarların önemli bir bölümünün mevcut çalışma koşullarından memnuniyet duymadığını ve meslekten ayrılma eğiliminin giderek güçlendiğini ortaya koymaktadır (Royal Institute of British Architects, 2024). Bu koşullar altında yazılım sektörü, yalnızca ekonomik üstünlükleriyle değil; aynı zamanda esnek çalışma modelleri ve daha öngörülebilir kariyer yapısı ile alternatif bir mesleki alan olarak belirginleşmektedir.

Türkiye'de Mimarlık: Yapısal Bir Sorun Alanı

Türkiye özelinde değerlendirildiğinde, söz konusu yönelimin daha belirgin ve yapısal bir nitelik kazandığı görülmektedir. Uzun yıllar boyunca sürdürülen mimarlık bölümü açılışları ve kontenjan artışları, mezun sayısında önemli bir yükselişe yol açmış; ancak bu artışın istihdam kapasitesiyle orantılı biçimde ilerlemediği açıkça ortadadır. Akademik çalışmalar, özellikle genç mimarların mezuniyet sonrası dönemde güvencesizlik, yetersiz ücret ve yoğun iş yükü gibi koşullarla karşı karşıya kaldığını göstermektedir (Sert ve diğ., 2021). Bu du-

rum, mimarlık mesleğinin yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda sosyal sürdürülebilirlik açısından da sorunlu bir konuma geldiğine işaret etmektedir. Yükseköğretim politikalarına yönelik son düzenlemeler de bu tespiti destekler niteliktedir: Mimarlık programlarındaki kontenjan azaltımları, alanın mevcut arz-talep dengesizliğinin kurumsal düzeyde de kabul gördüğünü göstermektedir.

Meslek Değişimi mi, Disiplinlerarası Dönüşüm mü?

Öte yandan, yazılım ve dijital teknoloji alanları hem küresel ölçekte hem de Türkiye'de hızla genişleyen bir sektörel yapı sergilemektedir. Yazılım geliştirme, veri analizi ve siber güvenlik gibi alt alanlar; mekândan bağımsız üretim süreçleri ve uluslararası istihdam olanakları ile genç mezunlar için güçlü bir kariyer alternatifi oluşturmaktadır (Bureau of Labor Statistics, 2024b). Bu koşullar, mimarlık kökenli bireylerin kariyer tercihlerini yeniden biçimlendiren önemli bir etken olarak işlev görmektedir.

Mimarlık mezunlarının yazılım sektörüne yönelmesi, yalnızca bireysel bir meslek değişimi olarak ele alınamaz. Bu süreç, bir yandan mimarlık alanındaki yapısal sorunların bir yansıması olarak ortaya çıkarken, öte yandan tasarım bilgisinin farklı üretim bağlamlarına transfer edilmesiyle gerçekleşen disiplinlerarası bir dönüşümü de temsil etmektedir.

Son Olarak...

Sonuç olarak, mimarlık mezunlarının yazılım alanına yönelimi; günümüz üretim pratiklerinin geçirdiği köklü dönüşümün somut bir göstergesi niteliğindedir. Bu eğilim, tasarımın fiziksel mekân üretimiyle sınırlı kalmadığını ve dijital ortamların bağımsız bir tasarım alanı olarak konumlandığını açıkça ortaya koymaktadır. Söz konusu bağlamda mimarlık eğitiminin kapsamının, mesleki pratikle-

rin yapısının ve ilgili istihdam politikalarının bütüncül bir perspektifle yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu çerçevede, mimarlık eğitime yönelik somut öneriler geliştirilmesi kritik önem taşımaktadır. Öncelikle, mimarlık eğitim müfredatlarının dijital tasarım, programlama temelleri, veri odaklı tasarım ve kullanıcı deneyimi gibi alanları içerecek biçimde güncellenmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra, disiplinlerarası stüdyo ve proje üretimlerinin teşvik edilmesi, mimarlık öğrencilerinin yazılım ve teknoloji alanlarıyla erken aşamada etkileşim kurmasını sağlayacaktır. Üniversite-sanayi iş birliklerinin güçlendirilmesi, öğrencilerin yalnızca geleneksel mimarlık pratiğine değil, aynı zamanda dijital ekonomi içinde yer alan yeni mesleki rollere de hazırlanmasına katkı sunacaktır. Son olarak, eşitlikçi düşünme, problem çözme ve sistem tasarımı gibi aktarılabılır becerilerin eğitim sürecinde daha görünür ve yapılandırılmış biçimde ele alınması, mezunların farklı sektörlerde sürdürülebilir kariyerler inşa edebilmesini destekleyecektir.

Bureau of Labor Statistics. (2024a). Architects. U.S. Department of Labor. <https://www.bls.gov/ooh/architecture-and-engineering/architects.htm>

Bureau of Labor Statistics. (2024b). Software developers. U.S. Department of Labor. <https://www.bls.gov/ooh/computer-and-information-technology/software-developers.htm>

Interaction Design Foundation. (2022). How to change your career from architecture to UX design. <https://www.interaction-design.org/literature/article/how-to-change-your-career-from-architecture-to-ux-design>

Royal Institute of British Architects. (2024). RIBA workplace wellbeing report. https://www.riba.org/media/bvsvdfuf/13599_riba_workplace_wellbeing_report_a4_v11_accessible-1-1.pdf

Sert, E., Aykaç, G., & Zırh, B. C. (2021). Urban politics and the work and labour processes of architecture: Survey research with young architect-workers in Turkey. METU Journal of the Faculty of Architecture, 38(2), 1-22. <https://gcris.mef.edu.tr/bitstream/20.500.11779/1537/1/metuifa2021102.pdf>

